

چشم‌انداز اقتصادی جهان در دوره پس از کرونا

از نگاه صندوق بین‌المللی پول

براساس آخرین گزارش صندوق بین‌المللی پول از چشم‌انداز اقتصاد جهان در دوره پس از کرونا، اقتصاد جهان در سال ۲۰۲۱، دارای وضعیتی نامطلوب پیش‌بینی شده است. از نگاه این نهاد بین‌المللی، در سال ۲۰۲۱ اقتصاد جهان شاهد کاهش رشد جهانی، میزان مصرف و خدمات و میزان تجارت خواهد بود و کسری مالی، نرخ تورم و قیمت کالاهای غیرساختی در سطح جهان افزایش خواهد داشت. توصیه‌های سیاستی صندوق بین‌المللی پول به کشورها، ارتقای سطح خدمات درمانی، معافیت‌های مالیاتی برای افراد و بنگاه‌ها، کمک‌های معيشی، اعطای بیمه بیکاری و اعطای ضمانتهای اعتباری موقت برای بنگاه‌های است که موفقیت بیشتر در به کارگیری این سیاست‌ها نیازمند شناخت دقیق و سیاست‌گذاری بر حسب شرایط خاص هر کشور است. به موازات این اقدام‌ها، در کشورهایی که با محدودیت‌های مالی روبرو هستند، تجدیدنظر در هزینه‌ها و درآمدهای دولت و جهت‌دهی دوباره آنها توصیه شده است.

همه‌گیری COVID-19 تأثیر منفی بیشتری در فعالیت‌های اقتصادی داشته است و پیش‌بینی می‌شود روند بهبودی تدریجی‌تر از آن چیزی باشد که قبل پیش‌بینی شده بود. در گزارش پیش‌رو، تلاش شده است چکیده‌ای از مهم‌ترین تحلیل‌ها و پیش‌بینی‌های صورت گرفته در آخرین گزارش منتشر شده توسط صندوق بین‌المللی پول مربوط به زوئن ۲۰۲۰ ارایه شود. این گزارش در دو بخش اثر بحران COVID-19 بر اقتصاد جهان و اولویت‌های سیاستی تهیه شده است. در پایان، جمع‌بندی و راهکارها ارایه می‌شود.

۱- اثر بحران COVID-19 بر اقتصاد جهان
داده‌های اقتصادی موجود حاکی از کاهش بی‌سابقه فعالیت‌های اقتصادی جهان به دلیل بیماری همه‌گیر COVID-19 است. در ادامه، تأثیر بحران کرونا بر بخش‌های مختلف اقتصادی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

صندوق بین‌المللی پول (IMF) یک نهاد معتبر جهانی است که در راستای تقویت همکاری‌های پولی جهانی، تضمین ثبات مالی، تسهیل تجارت بین‌المللی، ترویج اشتغال بالا، رشد اقتصادی پایدار و کاهش فقر در سرتاسر جهان تلاش می‌کند. تهیه گزارش و ارایه چشم‌انداز از متغیرهای کلان اقتصادی و توصیه‌هایی برای بهبود شرایط اقتصادی کشورها از مهم‌ترین وظایف این صندوق به شمار می‌آید. گزارش‌های منتشر شده از سوی صندوق بین‌المللی پول می‌تواند برای سرمایه‌گذاران سندی معتبر باشد تا با استفاده از آن نسبت به نحوه فعالیت‌های اقتصادی خود در کشورها تصمیم‌گیرند. علاوه بر این، این گزارش‌ها می‌توانند با به تصویر کشیدن آینده اقتصادی، قدرت تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی بلندمدت و کوتاه‌مدت را به مسئولان بدهد. براساس آخرین گزارش صندوق بین‌المللی پول از چشم‌انداز اقتصادی جهان، در نیمه نخست سال ۲۰۲۰

صندوق بین‌المللی پول همچنین پیش‌بینی کرده

است که بخش بزرگی از کشورها در سال ۲۰۲۰ در مقایسه با زمان وقوع بحران مالی ۲۰۰۹، رشد تولید ناخالص داخلی منفی را تجربه خواهند کرد. نمودار شماره ۱، رشد ناخالص داخلی سرانه جهان و میزان منفی بودن آن را در کشورهایی که تولید ناخالص داخلی سرانه آنها با رشد منفی مواجه بوده است، از سال ۱۹۹۰ تا سال ۲۰۲۱ نشان می‌دهد. همان‌طور که از نمودار مشخص می‌شود، براساس پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول، برخی کشورها رشد تولید ناخالص ۶ درصد را در سال ۲۰۲۱ تجربه خواهند کرد و رشد تولید ناخالص داخلی جهان از ۴/۴ درصد در سال ۲۰۲۰ به حدود ۴ درصد در سال ۲۰۲۱ خواهد رسید.

- تولید ناخالص داخلی

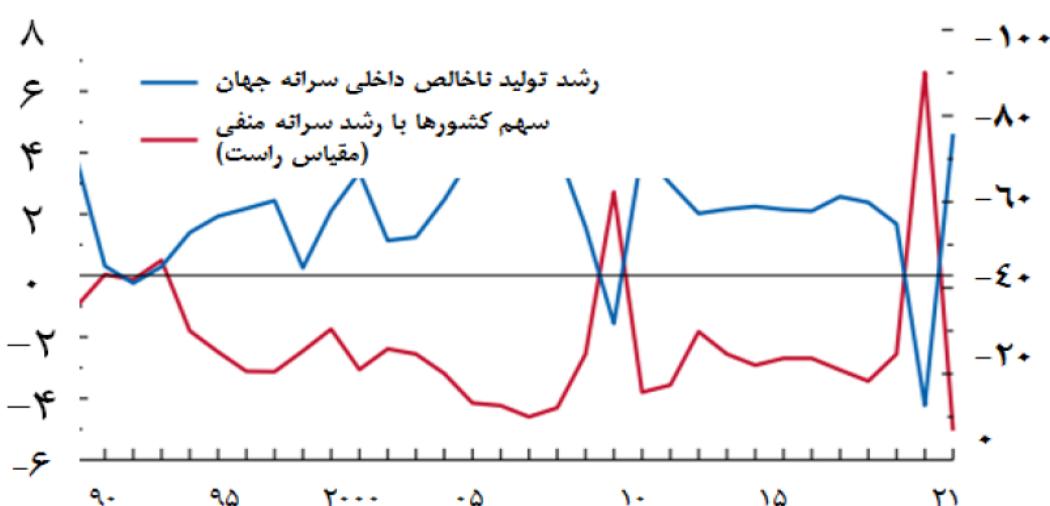
براساس تحلیل صندوق بین‌المللی پول، در سه‌ماهه نخست سال ۲۰۲۰، تولید ناخالص داخلی بدتر از حد انتظار بود.^۱ رشد جهانی نیز در سال ۲۰۲۰ حدود ۴/۴ درصد پیش‌بینی شده است. این رقم حدود ۱/۹ درصد پایین‌تر از پیش‌بینی چشم‌انداز آوریل ۲۰۲۰ است. انتظار می‌رود رشد جهانی در سال ۲۰۲۱ به ۵/۴ درصد افزایش یابد.

جدول ۱ - چشم‌انداز اقتصاد جهان (رشد)

	۲۰۲۱	۲۰۲۰	۲۰۱۹	شرح
۵/۴	-۴/۴	۲/۹	چشم‌انداز اقتصاد جهان	
۴/۸	-۸/۰	۱/۷	اقتصادهای پیشرفت‌هه	
۴/۵	-۸/۰	۲/۳	ایالات متحده آمریکا	
۵/۹	-۳	۳/۷	اقتصادهای در حال توسعه و نوظهور	
۸/۲	۱/۰	۶/۱	چین	

مأخذ: صندوق بین‌المللی پول، ژوئن ۲۰۲۰.

نمودار ۱ - رشد جهانی تولید ناخالص داخلی سرانه

مأخذ: صندوق بین‌المللی پول، ژوئن ۲۰۲۰.

۱- البته، محدود استثنایی هم در بین بازارهای نوظهور (شامل شیلی، چین، هند، مالزی و تایلند) و هم در بین اقتصادهای پیشرفت‌هه (شامل استرالیا، آلمان و ژاپن) وجود داشته است.

آوریل ۲۰۲۰ به ۴/۲ درصد رسید. همچنین رشد قیمت مصرف‌کننده که در اقتصادهای پیشرفتی از ۱/۴ درصد در سال ۲۰۱۹ به ۰/۳ درصد در سال ۲۰۲۰ رسید، در سال ۲۰۲۱ به ۱/۱ درصد خواهد رسید. این رقم برای اقتصادهای در حال توسعه از ۴/۴ درصد در سال ۲۰۲۰ به ۵/۴ درصد در سال ۲۰۲۱ تغییر خواهد یافت. در ایران، رشد قیمت مصرف‌کننده در سال‌های ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ به ترتیب ۳۴/۲ و ۳۳/۵ درصد خواهد بود. هرچند در نگاه اول این کاهش قیمت‌ها برای مصرف‌کنندگان اتفاقی مثبت به نظر می‌رسد، اما کاهش شدید قیمت‌ها می‌تواند به ضرر کل اقتصاد باشد، زیرا خانوارها به دلیل انتظار کاهش بیشتر قیمت‌ها خرید خود را کاهش می‌دهند و شرکت‌ها نیز به دلیل کم شدن فرصت‌های سودآوری، سرمایه‌گذاری‌هاییشان را به تعویق می‌اندازند. در این شرایط ممکن است دولتها با تزریق پول بدون پشتونه به اقتصاد موجب تورم و از بین رفتن ارزش پول رایج خود شوند.

صندوق بین‌المللی پول در آخرین گزارش خود که در آن به تولید ناخالص واقعی داخلی ایران اشاره کرده، رشد اقتصاد ایران را در سال ۲۰۲۰، ۶-درصد پیش‌بینی و برآورد کرده است که در سال ۲۰۲۱ اقتصاد ایران شاهد نرخ رشد مثبت ۳/۱ درصد خواهد بود.

جدول ۲- تولید ناخالص داخلی واقعی ایران (بر حسب درصد)

کشور	۲۰۱۹ (تحقیق یافته)	۲۰۲۰ (برآورد)	۲۰۲۱ (پیش‌بینی)
ایران	-۷/۶	۶	۳/۱

مأخذ: صندوق بین‌المللی پول، آوریل ۲۰۲۰.

- تورم

پس از شیوع بیماری کرونا، تورم نیز افزایش یافت، به گونه‌ای که متوسط تورم در اقتصادهای پیشرفتی که در پایان سال ۲۰۱۹ حدود ۱/۳ درصد کاهش داشت، از آوریل ۲۰۲۰ به ۰/۴ درصد (نسبت به سال گذشته) رسید و در اقتصادهای نوظهور که نرخ تورم در پایان سال ۲۰۱۹ حدود ۱/۲ درصد کاهش یافته بود، در

جدول ۳- رشد قیمت مصرف‌کننده (درصد)

ایران	اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه	اقتصادهای پیشرفتی	شرح
۴/۱	۵/۱	۱/۴	۲۰۱۹
۳۶/۲	۴/۴	۰/۳	۲۰۲۰ (برآورد شده)
۳۳/۵	۴/۵	۱/۱	۲۰۲۱ (پیش‌بینی شده)

مأخذ: صندوق بین‌المللی پول، آوریل وژئن ۲۰۲۰.

- بازار کار

بازار جهانی کار تحت تأثیر بیماری کرونا به شدت آسیب دیده است، به گونه‌ای که در مجموع، در فصل نخست سال ۲۰۲۰، ساعات کاری در سطح جهان ۴/۵ درصد کاهش یافته که این مقدار معادل از دست رفتن ۱۳۰ میلیون شغل

تمام وقت، با فرض یک هفته کاری ۴۸ ساعته در فصل پایانی سال ۲۰۱۹ است. براساس اعلام سازمان بین‌المللی کار، از هر پنج نفر بیش از چهار تن، یعنی ۸۱ درصد از نیروی کار ۳۷۳ میلیارد نفری جهان در حال حاضر به صورت کاملاً تعطیل یا نیمه تعطیل درآمده است.

جدول ۵- نرخ بیکاری در ایران (درصد)

کشور	(تحقيق یافته)	(برآورد شده)	۲۰۲۰	۲۰۲۱
ایران	۱۳/۶	۱۶/۳	۱۶/۷	۱۶/۷
مأخذ: صندوق بین‌المللی پول، آوریل ۲۰۲۰.				

علاوه بر این، در کشورهای کم‌درآمد و با درآمد متوسط، حدود ۵۰ تا ۹۰ درصد مشاغل غیررسمی هستند. افراد مشغول در مشاغل غیررسمی از مزایایی مانند بیمه درمانی، بیمه بیکاری و منحصri با حقوق برخوردار نیستند. این افراد برای هزینه‌های روزمره زندگی نیازمند کار روزانه هستند. بنابراین، تعطیلی مشاغل موجب می‌شود زندگی خانواده این گروه از افراد در معرض تهدید و خطر جدی قرار بگیرد.

- بازار مالی

با شیوع ویروس کرونا در نقاط مختلف جهان، قیمت دارایی‌های پر ریسک با سرعت زیادی شروع به سقوط کرد، اما قیمت دارایی‌های امن، مانند طلا و اوراق خزانه‌داری ایالات متحده آمریکا افزایش یافت. همچنین بخش‌هایی مانند خطوط هوایی، حمل و نقل، هتل‌ها و رستوران‌ها و بازار انرژی که بیشتر تحت تأثیر اقدام‌های مهار ویروس کرونا قرار دارند، تحت فشار شدید قرار گرفتند. براساس گزارش‌های پیشین صندوق بین‌المللی پول، پس از شیوع ویروس کرونا، بازارهای سهام با افت ۲۰ درصدی، تنها در ۶۰ جلسه معاملاتی، سریع‌ترین سقوط را در تاریخ تجربه کردند.

جدول ۴- درصد کاهش مجموع ساعت کاری در سطح جهان و بر حسب منطقه و گروه درآمدی (در مقایسه با فصل پایانی ۲۰۱۹)

شرح	فصل دوم ۲۰۲۰	فصل اول ۲۰۲۰	۱۰/۵
جهان	۴/۵	۲۰۲۰	۹/۶
آفریقا	۱/۵	۱/۳	۱۲/۴
آمریکا	۱/۸	۱/۸	۱۰/۳
کشورهای عربی	۶/۵	۱/۹	۱۰/۰
آسیا و اقیانوسیه	۱/۶	۱/۹	۱۱/۸
اروپا و آسیای میانه	۱/۹	۱/۶	۸/۸
کشورهای کم‌درآمد	۱/۹	۱/۹	۱۲/۵
کشورهای با درآمد متوسط به پایین ^۱	۸/۶	۸/۷	۸/۷
کشورهای با درآمد متوسط به بالا ^۲	۱/۶	۱۱/۶	۱۱/۶

مأخذ: صندوق بین‌المللی پول.

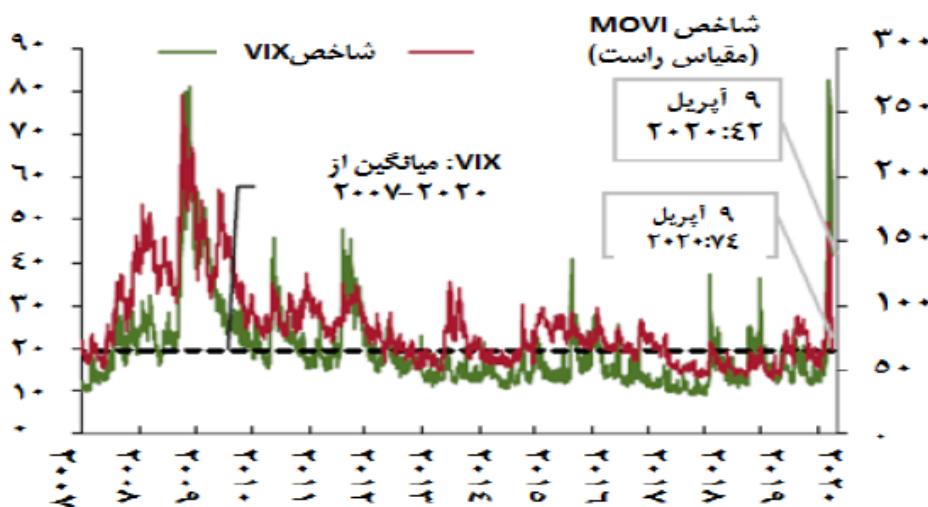
براساس تحلیل صندوق بین‌المللی پول، هرچند افزایش نهایی نرخ بیکاری در سال ۲۰۲۰ به چگونگی عملکرد اقتصاد جهان در زمینه حفظ شغل‌های موجود و افزایش تقاضای نیروی کار در دوره پس از کرونا بستگی دارد، اما براساس پیش‌بینی این صندوق، نرخ بیکاری در کشورهای اروپایی پیشرفت، در سال‌های ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ به ترتیب ۹/۲ و ۷/۹ درصد خواهد بود. در ایالات متحده آمریکا، نرخ بیکاری در سال ۲۰۲۰ به ۱۰/۴ درصد و در سال ۲۰۲۱ به ۹/۱ درصد خواهد رسید. براساس برآورد صندوق بین‌المللی پول نرخ بیکاری در ایران در سال ۲۰۲۰ به ۱۶/۳ درصد و در سال ۲۰۲۱ به ۱۶/۷ درصد افزایش خواهد یافت.

1- Lower-middle Income Countries

2- Upper-middle Income Countries

نمودار ۲- شاخص نوسانات (پس از شیوع بیماری کرونا)

مأخذ: صندوق بین‌المللی پول.

شرکت‌هایی قرار دهند که دارای مشکلات اقتصادی هستند. به توصیه صندوق بین‌المللی پول، بانک‌های مرکزی باید از طریق عملیات بازار باز، گسترش وام‌های طولانی مدت و اقدام‌هایی دیگر از این قبیل، از شرکت‌ها و بنگاه‌ها حمایت کنند. تسهیل سیاست پولی ضمن اینکه هزینه‌های دریافت وام خانوارها را کاهش می‌دهد، از تقاضا و اعتماد به نفس حمایت می‌کند. به پیشنهاد صندوق بین‌المللی پول برای مقابله با آثار اقتصادی کرونا، اعطای تسهیلات اعتباری فوری و استفاده از سایر ابزارهای تأمین مالی فوری می‌توانند به عنوان روش‌های تأمین مالی سریع مورد استفاده قرار بگیرند.

در مواجهه با سیاست‌های پولی پراکنده برای مقابله با کندی اقتصاد، اجرای سیاست‌های مالی می‌تواند مؤثر واقع شود. در زمینه سیاست‌های مالی نیز در چنین شرایطی، دولت‌هایی که فضای مالی مناسبی دارند و تحت فشار سرمایه‌گذاری‌های عمومی هستند، باید با کاهش نرخ بهره از شرایط مالی

براساس پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول، انتظار می‌رفت شرایط دشوار اقتصادی در بازارهای سرمایه برای نیمه نخست سال ۲۰۲۰ همچنان پایرجا بماند، اما در نیمه دوم سال ۲۰۲۰ بهبود یابد.

- سیاست‌های پولی و مالی

پیش‌بینی‌های صندوق بین‌المللی پول نشان می‌دهد، با فرض اینکه بانک‌های مرکزی رویه‌های کنونی خود را حفظ کنند، کسری مالی و نسبت بدھی‌ها در سطح جهان در طول دوره ۲۰۲۰-۲۰۲۱ به طور قابل توجهی افزایش خواهد یافت و سطح بالای بدھی و کسری مالی قابل ملاحظه، در موارد بسیاری موجب محدود شدن فضای تحریک مالی خواهد شد. با شیوع بیماری کرونا، سیاست پولی بانک‌های مرکزی این شد که بکوشند با فراهم کردن نقدینگی لازم از عملکرد بازار حمایت کنند و فشار بودجه را کاهش دهند. همچنین سعی کردند از بانک‌ها پشتیبانی نقدی کنند. در این شرایط، پرداخت وام به بانک‌ها حیاتی به نظر می‌آید. بانک‌ها باید این وام‌ها را در اختیار

✓ تعویق پرداخت‌های مالیاتی بنگاه‌های متأثر از بحران.

✓ بسته مالی دو تریلیون دلاری که برابر با حدود ۱۰ درصد از GDP آمریکاست.

✓ حمایت مستقیم از خانوارها، کارگران و بنگاه‌های کوچک و متوسط متأثر از بحران کرونا.

- قیمت کالاها

در خصوص قیمت کالاها، متوسط قیمت هر بشکه نفت در سال ۲۰۲۰ حدود ۳۶/۲ دلار و در سال ۲۰۲۱ حدود ۳۷/۵ دلار برآورد شده است. هرچند انتظار می‌رود قیمت‌ها به ۴۶ دلار افزایش یابد، اما هنوز هم حدود ۲۵ درصد پایین‌تر از میانگین سال ۲۰۱۹ است. درباره کالاهای غیرسوختی نیز انتظار می‌رود قیمت کالاها بسیار سریع‌تر از آنچه در چشم‌انداز آوریل ۲۰۲۰ پیش‌بینی شده بود، افزایش یابد.

جدول ۶- قیمت کالاها (دلار آمریکا)

۲۰۲۱ (پیش‌بینی شده)	۲۰۲۰ (برآورد شده)	۲۰۱۹ (تحقیق‌یافته)	کالا
۳/۸	-۴۱/۱	-۱۰/۲	نفت
۰/۸	۰/۲	۰/۸	کالاهای غیرسوختی

مأخذ: صندوق بین‌المللی پول، ژوئن ۲۰۲۰.

- تجارت جهانی

در زمینه تجارت نیز برآورد می‌شود رشد تجارت جهانی در سال جاری به حدود ۱۱/۹ - درصد برسد که نشان‌دهنده تقاضای پایین برای کالاهای و خدمات از جمله گردشگری است. البته، پیش‌بینی می‌شود، با افزایش تدریجی تقاضای مصرف داخلی در سال آینده، رشد تجارت به ۸ درصد افزایش یابد.

مطلوب کنونی استفاده کنند. هزینه‌های مالی باید با هدف افزایش ظرفیت رشد بلندمدت و حمایت از توسعه پایدار از طریق سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های فیزیکی و دیجیتال، آموزش و بهداشت، تحقیق و توسعه و انتقال به یک اقتصاد کم‌کربن انجام شود. با توجه به اینکه تقاضای کل در سطح جهان کاهش یافته است، اقدام‌های محرك مالی آثار مثبت سرریز بر سایر نقاط جهان خواهد داشت. در کشورهایی که فضای مالی محدود دارند، در صورت تحقق خطرات نزولی برای رفع رکودهای غیرقابل پیش‌بینی، باید تسهیل سیاست مالی بیشتری در نظر گرفته شود. اقدام‌های مالی می‌توانند رشد نابرابری‌ها را در یک کشور کاهش دهند و از رشد اقتصادی فraigیرتر حمایت کنند. به‌طور معمول سیاست‌های توزیع مجدد با تقویت سیستم‌های مالیاتی و کاهش فرار مالیاتی و اصلاح اداره امور مالیاتی (معرفی مالیات الکترونیکی) ممکن می‌شود. به‌طور کلی از آنجا که در شرایط کنونی در بسیاری از کشورها امکان تسهیل سیاست‌های مالی و پولی برای جبران کنندی اقتصاد جهانی محدود است، کارآیی در سیاست‌گذاری می‌تواند نقش بسیار مهمی در کنترل اوضاع داشته باشد. برخی از سیاست‌های پولی، اعتباری و مالی اقتصادهای پیشرفته دنیا در پاسخ به بحران کرونا عبارت‌اند از:

- ✓ سیاست پولی انساطی، شامل خرید اوراق دولتی توسط بانک مرکزی.
- ✓ سیاست فعل اعتباری و اعطای خط اعتباری به بنگاه‌ها به منظور جلوگیری از تشديد بحران.

که ضمن فراهم‌سازی و ارتقای سطح خدمات درمانی، هم‌زمان با بازگشایی فعالیت‌های اقتصادی، باید به تدریج توجه از حمایت از مشاغل و محافظت از بنگاه‌ها به سمت تسهیل در بهبود و رفع موانع در زمینه به کارگیری مجدد کارگران معطوف شود. هرچند ممکن است بالا رفتن بدھی‌های کشورها، در میان‌مدت، امکان حمایت مالی از نیروی کار را دچار مشکل کند.

در اقتصادهایی که موج ابتلا و همه‌گیری ویروس همچنان بالاست باید تعطیلی مشاغل و فعالیت‌ها ادامه داشته باشد. معافیت مالیاتی موقت برای افراد و شرکت‌ها، پرداخت کمک‌هزینه به کارگرانی که در مرخصی به‌سر می‌برند و اقدام‌هایی از این قبیل باید متناسب با شرایط خاص هر کشوری در اولویت قرار گیرد. ضمن‌تنامه‌های اعتباری موقت، به‌ویژه برای شرکت‌های کوچک و متوسط و تغییر ساختار وام‌دهی می‌تواند به حفظ مشاغل کمک کند. افزایش هزینه‌های استقراض، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های عمومی یا کاهش مالیات کل ممکن است در تحریک تقاضا در اقتصاد مؤثر باشد. در اقتصادهایی که بیماری در آنها کنترل شده است و در حال بازگشایی هستند، اقدام‌های حمایتی مانند کمک‌های معیشتی، بیمه بیکاری، ضمن‌تنامه اعتباری برای بنگاه‌ها و تعلیق دریافت بدھی‌های آنها، باید به تدریج حذف شوند تا موجب ضرر ناگهانی و ورشکستگی اقتصاد نشود. علاوه بر این، در اقتصادهایی که بازگشایی شده‌اند

جدول ۷- حجم تجارت جهانی

شرح	۹۰ (تفصیلی تنه)	۷۰ (بزرگ‌نمایی)	۳۰ (بیشترین تنه)
جهان	۰/۹	-۱۱/۹	۰/۸
اقتصادهای پیشرفته	۱/۵	-۱۳/۴	۷/۲
اقتصادهای نوظهور و درحال توسعه	۰/۱	-۹/۴	۹/۴

مأخذ: صندوق بین‌المللی پول، ژوئن ۲۰۲۰.

برآوردهای پیشین صندوق بین‌المللی پول نشان می‌دهد تجارت خارجی ایران در سال ۲۰۲۰، ۱۶ میلیارد دلار کاهش خواهد یافت و به ۷۰ میلیارد دلار خواهد رسید. شیوع بیماری کرونا صادرات ایران را به کشورهای همسایه محدود کرده است. تراز حساب جاری ایران از -۰/۱ درصد در سال ۲۰۱۹ به -۴/۱ در سال ۲۰۲۰ خواهد رسید.

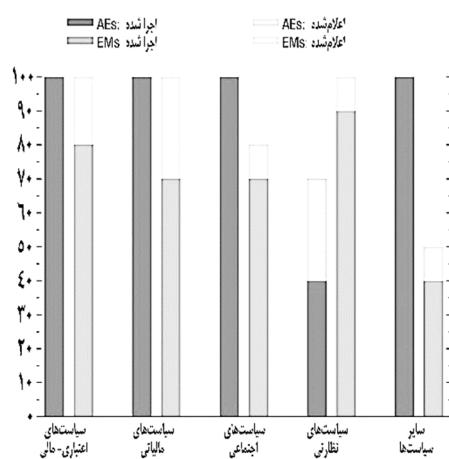
۲- اولویت‌های سیاستی

بنابر تحلیل صندوق بین‌المللی پول برخی اقدام‌های سیاستی مانند کاهش ساعت‌کاری، دادن مرخصی موقت به کارگران، حمایت مالی از بنگاه‌ها و اقدام‌های نظارتی برای اطمینان از تأمین اعتبار آنها، در بعضی از کشورها باعث کاهش خسارت‌های اقتصادی ناشی از بحران کرونا شده است. ثبات در بازار نفت در هفته‌های اخیر نیز در این زمینه مؤثر واقع شده است. هرچند اقتصادهای متکی بر درآمدهای نفتی با چالش‌های طولانی مدت رو به رو خواهند بود. آنچه باید در اولویت برنامه‌های سیاستی قرار گیرد، این است

نکته‌ای که باید به آن توجه کرد، این است که عملکردهای حمایتی و سیاست‌های اقتصادی در اقتصادهای مختلف متفاوت است (نمودار شماره ۳). هرچند میزان موفقیت این اقدام‌ها بسته به ماهیت شوک و شرایط خاص کشور متفاوت است، اما به حفظ روابط اقتصادی کمک می‌کنند و موجب می‌شوند فعالیت‌های اقتصادی در دوره پساکرونونا، سریع‌تر به حالت عادی برگردند.

نمودار ۳- انواع سیاست‌ها^۱ برای مقابله با ویروس کرونا (درصد کشورها)

توضیح: AES = اقتصادهای پیشرفتی و EMS = اقتصادهای نوظهور
مأخذ: صندوق بین‌المللی پول، آوریل ۲۰۲۰.

جمع‌بندی و راهکارها

با توجه به تحلیل صندوق بین‌المللی پول، رشد اقتصاد جهان پس از شیوع بیماری کرونا، در سال ۲۰۲۰، ۴/۴- درصد خواهد بود. با شیوع ویروس کرونا اقتصاد جهان دچار تورم شد. نرخ رشد تجارت

باید اقدام‌های حمایتی برای آموزش کارگران به منظور اشتغال در بخش‌هایی که تقاضا وجود دارد، اجرا شود.

به طور کلی براساس استانداردهای سازمان بین‌المللی کار در حوزه سیاست‌گذاری برای مبارزه با کرونا در زمینه اشتغال، باید چهار اصل اساسی رعایت شود که عبارت‌اند از:

- پویاسازی اقتصاد و اشتغال از طریق سیاست مالی فعال، سیاست پولی مناسب، اعطای وام و پشتیبانی مالی از بخش‌های خاص از جمله بخش بهداشت.

- حمایت از بنگاه‌ها، مشاغل و درآمدها از طریق گسترش حمایت‌ها و تأمین اجتماعی همگانی، عملی کردن اقدام‌های مربوط به حفظ مشاغل و اعطای کمک‌های مالی/ مالیاتی و مواردی از این قبیل برای بنگاه‌ها.

- محافظت از کارگران در محل کار از طریق افزایش ایمنی و بهداشت شغلی، دورکاری، جلوگیری از تعیض و اخراج و دادن مرخصی کاری.

- انجام گفتمان اجتماعی برای یافتن راه حل از طریق افزایش ظرفیت و تقویت مقاومت تشکل‌های کارگری و کارفرمایی، افزایش ظرفیت و توانایی دولت‌ها و سرانجام تقویت گفت‌وگوهای اجتماعی و نهادها و فرآیندهای مربوط به روابط کاری.

۱- سیاست‌های مالیاتی شامل کاهش مالیات، معافیت مالیاتی و تمدید مهلت‌های پرداخت است. سیاست‌های اجتماعی شامل مزایای بیکاری، کمک به مرخصی افراد بیمار، نقل و انتقال‌های نقدي و کوپن (کالا برگ) است. سیاست‌های ناظارتی شامل کنترل قیمت‌ها، اشتغال و محدودیت‌های تجارت است. سیاست‌های دیگر، سرمایه‌گذاری‌های عمومی و یارانه‌های بنگاه‌ها را شامل می‌شود.

- کمک‌های فنی برای اجرای سیاست‌های جامع کلان اقتصادی.

- ایجاد و ساماندهی مؤسسه‌های پولی، مالی و مبالغه‌ای.

- ارایه کمک‌های فنی و آموزشی.

درباره چشم‌انداز اقتصاد ایران در سال ۲۰۲۰ می‌توان گفت، شیوع بیماری کرونا همراه با تشدید تحریم‌های آمریکا و کاهش قیمت نفت و محصولات پتروشیمی، کاهش درآمدهای مالیاتی، عمیق‌تر شدن رکود بخش خدمات، رکود عمیق تولید و کاهش قدرت خرید مردم و به‌تبع آن، کاهش تقاضای مصرفی داخلی و افزایش نرخ ارز، اقتصاد ایران را به‌شدت شکننده کرده است. برای گذر از این دوره، دولت باید مطابق با توصیه‌های صندوق بین‌المللی پول و مناسب با شرایط داخلی کشور، اقدام‌های زیر را در دستور کار خود قرار دهد:

- دولت باید در حوزه سلامت و بهداشت عمومی برای کنترل ویروس و جلوگیری از شیوع مجدد آن، ابزارهای لازم را به کار گیرد و برای پشتیبانی از نظام مراقبت سلامت جامعه سیاست‌های هدفمند را تدوین و اجرا کند. استمرار تعطیلی مراکز عمومی، ممانعت از برگزاری تجمعات غیرضروری، الزام افراد و نهادها به استفاده از ابزارهای بهداشتی و تهیه و توزیع رایگان ابزارهای بهداشتی بین افراد، الکترونیکی کردن امور اداره‌ها و مؤسسه‌ها از جمله این سیاست‌ها هستند.

جهانی نزولی شد و سرمایه‌گذاری‌های مستقیم خارجی نسبت به دو دهه گذشته به حدود ۴۰ درصد کاهش یافت. براساس مطالعات سازمان بین‌المللی کار، ویروس کرونا به تعطیلی کامل یا جزئی مشاغل منجر شده است. براساس تازه‌ترین گزارش صندوق بین‌المللی پول پس از شیوع ویروس کرونا بازارهای سهام سریع‌ترین سقوط را در تاریخ تجربه کردند. براساس پیش‌بینی این صندوق، انتظار می‌رود شرایط دشوار اقتصادی برای اقتصادهای پیشرفت و نوظهور بازار برای نیمه نخست سال همچنان پابرجا بماند. براساس پیش‌بینی مسیر همه‌گیری، برآورد می‌شود شرایط مالی در نیمه دوم سال ۲۰۲۰ بهبود یابد. با وجود سیاست‌های پولی انساطی و تسهیل وام‌گیری، سرمایه‌گذاری مولد در بسیاری از کشورها طی دهه پیشین ناکافی بوده است. این وضعیت با شیوع بیماری کرونا می‌تواند بدتر هم شود. برای حل این چالش‌ها، به ترکیبی متوازن از سیاست‌ها، بهویژه کاربرد گسترده‌تر سیاست مالی در کنار سیاست پولی انساطی با هدف تسریع رشد اقتصادی نیاز است. در مجموع، می‌توان وظایف، اقدام‌ها و توصیه‌های صندوق بین‌المللی پول را برای کنترل تبعات اقتصادی شیوع ویروس کرونا به صورت زیر خلاصه کرد:

- اعمال معافیت یا تنفس مالیاتی.
- اعطای اعتبارات کوتاه‌مدت به کسب‌وکارها.
- توزیع یارانه.
- تأمین مالی اضطراری از طریق تسهیلات اعتباری سریع.

- وام ارزی به آنها شود، تا بحران ارزی کشور عمیق‌تر نشود.
- اصلاح قوانین مالیاتی، وضع مالیات برای بخش‌های غیرمولد، وضع مالیات بر دارایی‌های غیرمولد و دیجیتالی‌تر شدن نظام مالیاتی می‌تواند به خروج کشور از شرایط بحرانی کمک زیادی کند.
- برای پشتیبانی از اقساط کم‌درآمد جامعه و بنگاه‌ها و فعالان متأثر از بحران کرونا، دولت باید تقویت ظرفیت اعتباردهی بانک‌ها، بخشش یا تخفیف مالیاتی را در دستور کار قرار دهد.
- دولت می‌تواند برای خروج از رکود و تقویت تقاضای کل، با اتکابه بازار سرمایه، سرمایه‌گذاری را افزایش دهد. بازار سرمایه ایران بیشتر روی بازار ثانویه متتمرکز است. باید با اتکابه منابع موجود در بازار سرمایه با پیشتاژی سهامداران بزرگ دولتی و شبهدولتی، مانند صندوق‌ها و سهامداران عمده شرکت‌های بزرگ، سرمایه‌گذاری در پروژه‌های جدید انجام گیرد.
- در راستای توصیه صندوق بین‌المللی پول برای تقویت ظرفیت اعتباردهی بانک‌ها، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران باید اعطای اعتبار به بانک‌ها و تزریق منابع به آنها را در دستور کار خود قرار دهد.
- با عنايت به شرایط خاص کشور، دولت باید به محدودیت‌های ارزی توجه کند و بر قراردادهای خارجی که برخی شرکت‌ها برای توسعه طرح‌های خود منعقد می‌کنند، نظارت دقیق به عمل آورد و در شرایطی که امکان ساخت داخلی برای این پروژه‌ها یا حداقل امکان داخلی‌سازی آنها با مشارکت شرکت‌های خارجی وجود داشته باشد، مانع عقد این قراردادها و اختصاص

